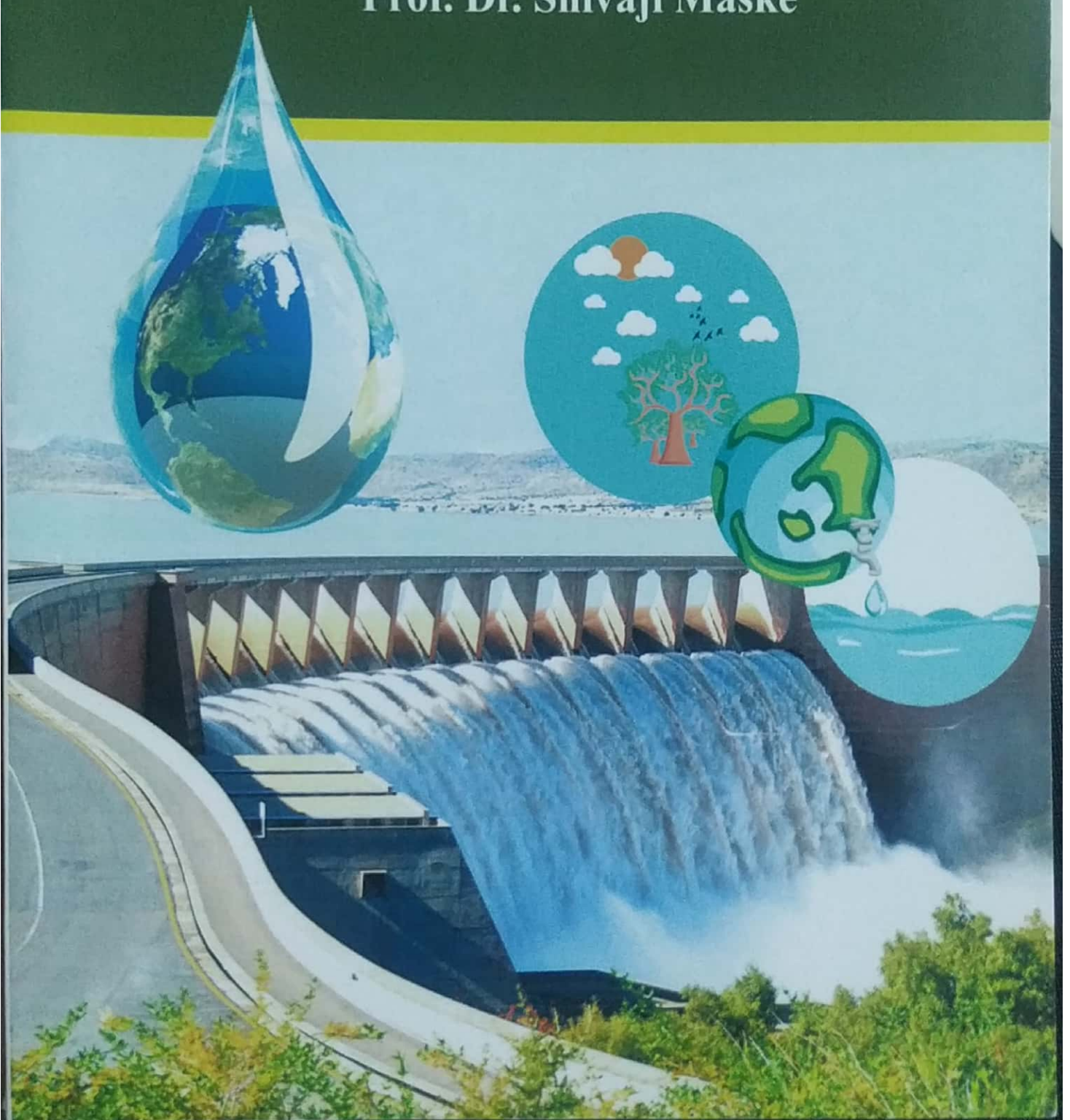

Water Resource Management

Editor
Prof. Dr. Shivaji Maske

Water Resource Management

Editor

Prof. Dr. Shivaji Maske

Department of Geography
Sangameshwar College, Solapur

Think Tank

Publications And Distribution, Solapur

Water Resource Management

By

Editor

Prof. Dr. Shivaji Maske
Department of Geography
Sangameshwar College, Solapur

Publisher

Think Tank Publications and Distribution
B-301, Nirmiti Samrudhi Appartment, Wamannagar,
Jule Solapur-413004
(Dr. Balasaheb Magade - Mob-9503376300)

© All Authors

ISBN : 978-81-951198-0-6

First Edition : May 2021

Printer : Vibhor Printers, Solapur

Cover Page : Think Tank Media, Solapur

Price : 100 ₹

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means-electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise-without the prior permission of the author and the publisher.

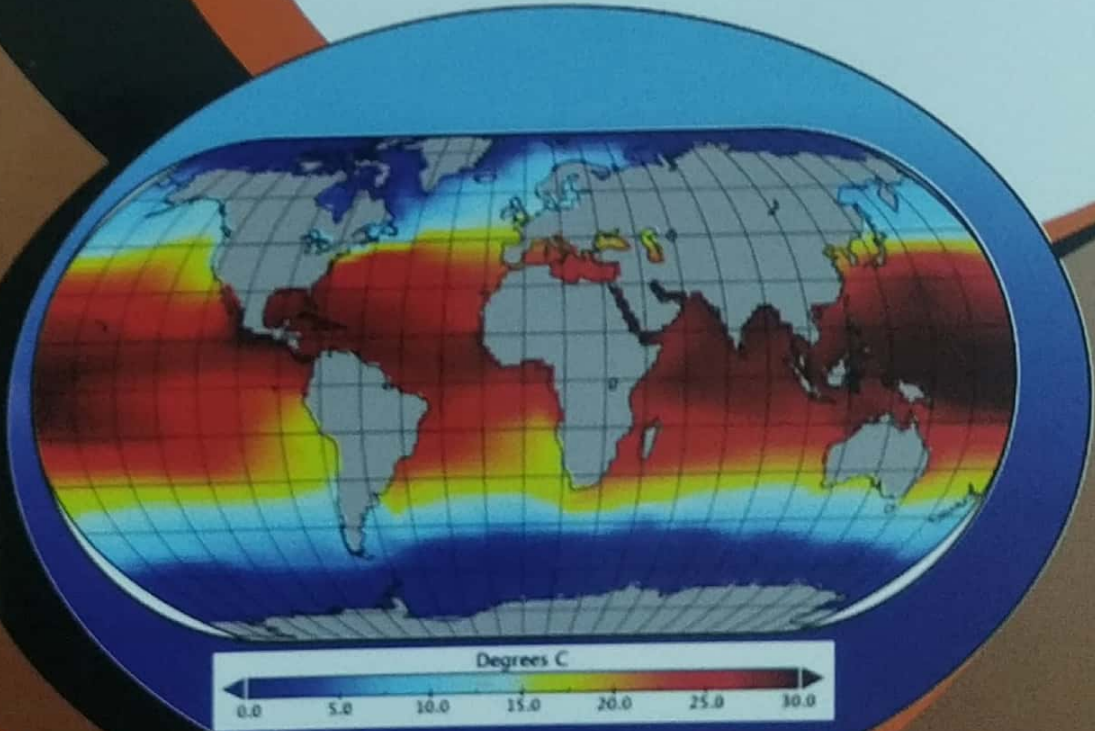
पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठाच्या
बदललेल्या अभ्यासक्रमावर आधारित
बी. ए. भाग-२ : सेमिस्टर-३

हवामानशास्त्र

डॉ. एस. एस. मस्के

डॉ. बी. बी. राऊत

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

पुण्यश्लोक अहिल्याबाई होळकर सोलापूर विद्यापीठ सोलापूर यांच्या जून 2020 पासून
बदललेल्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित!

हवामानशास्त्र

नवीन
अभ्यासक्रम

CLIMATOLOGY

बी.ए. भाग-2

• सेमिस्टर-3 •

» लेखक «

डॉ. एस.एस. मस्के

एम.ए., बी.एड., पीएच.डी., सेट (भूगोल)
एम.ए. (अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, विषय संप्रेषण)
सहयोगी प्राध्यापक, भूगोल विभाग
संगमेश्वर कॉलेज, सोलापूर

डॉ. बी. बी. राऊत

एम.ए., बी.एड., एम.फिल, पीएच.डी.,
सेट-नेट, जे.आर.एफ. (भूगोल),
एम.ए. (इतिहास, विषय संप्रेषण),
जी.डी.सी.अँड ए., सहयोगी प्राध्यापक
भूगोल विभाग, वसुंधरा कला महाविद्यालय
सोलापूर

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

एम.ए., बी.एड., एम.फिल, पीएच.डी., नेट
साहाय्यक प्राध्यापक, भूगोल विभाग
माऊली महाविद्यालय, वडाळा,
ता. उ. सोलापूर, सोलापूर

किंमत : ₹ 45.00

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

N3191

Specimen Copy For
Review & Recommendation

प्रथम आवृत्ती : ऑगस्ट 2020

© : लेखक

प्रकाशक

(Poly Plate)

निराली प्रकाशन

योगिराज प्रिंटर्स अँड बाइंडर्स

अभ्युदय प्रगती, १३१२, शिवाजीनगर,
जंगली महाराज रोड, पुणे ४११ ००५.
☎ (०२०) २५५१ २३३६/३७/३९
फॅक्स : (०२०) २५५१ १३७९.
Email : niralipune@pragationline.com

सर्व्हे नं. १०/१, घुले इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नांदेड गाव रोड, ता. हवेली,
पुणे - ४११ ०४१.
मो. : ९८५००४६५१७/९४०४२३३०४१

पुस्तक मिळण्याचे ठिकाण

प्रगती बुक सेंटर : पुणे : Email : pbcipune@pragationline.com

- १५७, बुधवार पेठ, रतन टॉकिजसमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४८
- ६७६/ब, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४७
- २८/अ, बुधवार पेठ, अंबर चेंबर, अप्पा बळवंत चौक, पुणे २.
मो. ९६५७७०३१४२/९६५७७०३१४९
- १५२, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिराशेजारी, पुणे २. ☎ ८०८७८८१७९५

प्रमुख वितरण केंद्रे

निराली प्रकाशन : पुणे

- ११९, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग, पुणे ४११ ००२. ☎ (०२०) २४४५ २०४४
मो. ९६५७७०३१४५ Email : niralilocal@pragationline.com

निराली प्रकाशन :

धायरी (पुणे)

- सर्व्हे नं. २८/२७ धायरी-कात्रज रोड, पारी कंपनीजवळ, पुणे ४११ ०४१.
☎ (०२०) २४६९ ०२०४ मो. ९६५७७०३१४३ Email : bookorder@pragationline.com

मुंबई

- ३८५, एस.व्ही.पी. मार्ग, रसधारा को. ऑप. हाउसिंग सोसायटी लि., गिरगाव, मुंबई ४०० ००४.
☎ (०२२) २३८५ ६३३९/२३८६ ९९७६ फॅक्स : (०२२) २३८६ ९९७६.
मो. ९३२०१२९५८७ Email : niralimumbai@pragationline.com

वितरक शाखा

निराली प्रकाशन :

- ३४, व्ही. व्ही. गोलानी मार्केट, नवी पेठ, जळगाव ४२५ ००१. ☎ (०२५७) २२२ ०३९५.
मो. ९४२३४९१८६० Email : niralijalgaon@pragationline.com
- न्यू महाद्वार रोड, केदार लिंग प्लाझा, पहिला मजला, आय. डी. बी. आय. बँकेसमोर,
कोल्हापूर ४१६ ०१२. मो. ९८५० ०४६ १५५ Email : niralikolhapur@pragationline.com
- लोकरत्न कमर्शियल कॉम्प्लेक्स, दुकान नं. ३, सीताबर्डी, नागपूर ४४० ०१२.
☎ (०७१२) २५४७ १२९. Email : niralinagpur@pragationline.com

Note : Every possible effort has been made to avoid errors or omissions in this book. In spite this, errors may have crept in. Any type of error or mistake so noted, and shall be brought to our notice, shall be taken care of in the next edition. It is notified that neither the publisher, nor the author or book seller shall be responsible for any damage or loss of action to any one of any kind, in any manner, therefrom. The reader must cross check all the facts and contents with original Government notification or publications.

इतर शाखा : दिल्ली, बंगळूरु, हैदराबाद, चेन्नई

• www.pragationline.com

CLIMATOLOGY

**Dr. S. S. Maske
&
Dr. B. B. Raut**

CLIMATOLOGY

Author

Dr. S. S. Maske
Associate Professor
Department of Geography
Sangameshwar College,
Solapur

Dr. B. B. Raut
Associate Professor
Department of Geography
Vasundhara Kala
Mahavidyalay, Solapur

Lumbini Publications, Solapur

CLIMATOLOGY

By
Dr. S. S. Maske
Dr. B. B. Raut

Publisher
Lumbini Publications
Solapur- 413004

www.lumbinipublication.com

© Dr. S. S. Maske & Dr. B. B. Raut

August
First Edition - 2020

ISBN NO – 978-81-945027-9-1

Rs. 70 /-

All rights are reserved and no part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means; electronic or mechanical, including photocopy, recording or any other information storage and retrieval system; without the written permission of the Author.

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर
यांच्या यु. जी. सी. च्या अभ्यासक्रमानुसार तयार केलेले
बी. ए. भाग-२ : सेमिस्टर-३

भारताचा भूगोल

डॉ. बी. बी. राऊत

डॉ. एस. एस. मस्के

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ सोलापूर यांच्या जून 2020 पासून
बदललेल्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित!

भारताचा भूगोल

नवीन
अभ्यासक्रम

Geography of India

बी.ए.भाग - 2

• सेमिस्टर-3 : पेपर-4 •

CBCS Pattern

» लेखक «

डॉ. बी. बी. राऊत

एम.ए., बी.एड., एम.फिल., पीएच.डी., सेट-नेट, जे.आर.एफ. (भूगोल),
एम.ए. (इतिहास, विषय संप्रेषण), जी.डी.सी.अॅन्ड ए.,
सहयोगी प्राध्यापक, भूगोल विभाग
वसुंधरा कला महाविद्यालय, सोलापूर

डॉ. एस. एस. मस्के

एम.ए., बी.एड., पीएच.डी., सेट (भूगोल),
एम.ए. (अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र,
विषय संप्रेषण), सहयोगी प्राध्यापक,
भूगोल विभाग, संगमेश्वर कॉलेज, सोलापूर

डॉ. डी. एस. हरवालकर

एम.ए., बी.एड., एम.फिल, पीएच.डी., नेट
सहायक प्राध्यापक, भूगोल विभाग,
माऊली महाविद्यालय, वडाळा,
ता. उत्तर सोलापूर, सोलापूर

किंमत : ₹ 70.00

Specimen Copy For
Review & Recommendation

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

N3192

भारताचा भूगोल

ISBN 978-93-90437-08-5

प्रथम आवृत्ती : सप्टेंबर 2020

© : लेखक

प्रकाशक

(Poly Plate)

निराली प्रकाशन

योगिराज प्रिंटर्स अँड बाइंडर्स

अभ्युदय प्रगती, १३१२, शिवाजीनगर,
जंगली महाराज रोड, पुणे ४११ ००५.
☎ (०२०) २५५१ २३३६/३७/३९
फॅक्स : (०२०) २५५१ १३७९.
Email : niralipune@pragationline.com

सर्व्हे नं. १०/१, घुले इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नांदेड गाव रोड, ता. हवेली,
पुणे - ४११ ०४१.
मो. : ९८५००४६५१७/९४०४२३३०४१

पुस्तक गिळण्याचे ठिकाण

प्रगती बुक सेंटर : पुणे : Email : pbcipune@pragationline.com

- १५७, बुधवार पेठ, रतन टॉकिससमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४८
- ६७६/ब, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४७
- १५२, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिराशेजारी, पुणे २. ☎ ८०८७८८१७९५

प्रमुख वितरण केंद्रे

निराली प्रकाशन : पुणे

- ११९, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग, पुणे ४११ ००२. ☎ (०२०) २४४५ २०४४
मो. ९६५७७०३१४५ Email : niralilocal@pragationline.com

निराली प्रकाशन :

धायरी (पुणे)

- सर्व्हे नं. २८/२७ धायरी-कात्रज रोड, पारी कंपनीजवळ, पुणे ४११ ०४१.
☎ (०२०) २४६९ ०२०४ मो. ९६५७७०३१४३ Email : bookorder@pragationline.com

मुंबई

- ३८५, एस.व्ही.पी. मार्ग, रसधारा को. ऑप. हाउसिंग सोसायटी लि., गिरगाव, मुंबई ४०० ००४.
☎ (०२२) २३८५ ६३३९/२३८६ ९९७६ फॅक्स : (०२२) २३८६ ९९७६.
मो. ९३२०१२९५८७ Email : niralimumbai@pragationline.com

वितरक शाखा

निराली प्रकाशन :

- ३४, व्ही. व्ही. गोलानी मार्केट, नवी पेठ, जळगाव ४२५ ००१. ☎ (०२५७) २२२ ०३९५.
मो. ९४२३४९१८६० Email : niralijalgaon@pragationline.com
- न्यू महाद्वार रोड, केदार लिंग प्लाझा, पहिला मजला, आय. डी. बी. आय. बँकसमोर,
कोल्हापूर ४१६ ०१२. मो. ९८५० ०४६ १५५ Email : niralikolhapur@pragationline.com
- लोकरल कमर्शियल कॉम्प्लेक्स, दुकान नं. ३, सीताबर्डी, नागपूर ४४० ०१२.
☎ (०७१२) २५४७ १२९. Email : niralinagpur@pragationline.com

Note : Every possible effort has been made to avoid errors or omissions in this book. In spite this, errors may have crept in. Any type of error or mistake so noted, and shall be brought to our notice, shall be taken care of in the next edition. It is notified that neither the publisher, nor the author or book seller shall be responsible for any damage or loss of action to any one of any kind, in any manner, therefrom. The reader must cross check all the facts and contents with original Government notification or publications.

इतर शाखा : दिल्ली, बंगळूरु, हैदराबाद, चेन्नई

• www.pragationline.com

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर
यांच्या यु. जी. सी. च्या अभ्यासक्रमानुसार तयार केलेले
बी. ए. भाग-२ : सेमिस्टर-३

पर्यटन भूगोल

डॉ. डी. एस. हरवालकर

डॉ. एस. एस. मस्के

डॉ. बी. बी. राऊत

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

यू.जी.सी.च्या पॅटर्ननुसार ...
पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठाच्या बी.ए. भाग -2, सेमिस्टर - 3
च्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित व महाराष्ट्रातील विविध विद्यापीठांच्या
विद्यार्थ्यांसाठी, सेट-नेट तसेच विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी उपयुक्त ।

Specimen Copy For
Review & Recommendation

नवीन
अभ्यासक्रम

पर्यटन भूगोल

(Geography of Tourism)

• बी.ए. भाग 2 •

सेमिस्टर-3 ❁ पेपर - आय.डी.एस.(1)

CBCS Pattern

» लेखक «

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

एम.ए. बी.एड., एम.फिल, पीएच.डी., नेट
साहाय्यक प्राध्यापक, भूगोल विभाग
माऊली महाविद्यालय, वडाळा,
ता. उ. सोलापूर, सोलापूर

डॉ. एस. एस. मस्के

एम.ए., बी.एड., पीएच.डी. सेट (भूगोल)
एम.ए. (अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, विषय संप्रेषण)
सहयोगी प्राध्यापक, भूगोल विभाग
संगमेश्वर कॉलेज, सोलापूर

डॉ. बी. बी. राऊत

एम.ए., बी.एड., एम. फिल, पीएच.डी. सेट-
नेट, जे.आर.एफ. (भूगोल), एम.ए. (इतिहास,
विषय संप्रेषण), जी.डी. सी. अँड ए.,
सहयोगी प्राध्यापक भूगोल विभाग
वसुंधरा कला महाविद्यालय, सोलापूर

किंमत : ₹ 55.00

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

N3193

पर्यटन भूगोल

ISBN- 978-93-90506-46-0

प्रथम आवृत्ती : नोव्हेंबर २०२०

© : डॉ. डी.एस. हरवालकर, डॉ. एस.एस. मस्के, डॉ. बी.बी. राऊत
(Poly Plates)

प्रकाशक

निराली प्रकाशन

अभ्युदय प्रगती, १३१२, शिवाजीनगर,
जंगली महाराज रोड, पुणे ४११ ००५.
फोन : (०२०) २५५१ २३३६/३७/३९
फॅक्स : (०२०) २५५१ १३७९.
Email : niralipune@pragationline.com

मुद्रक
योगिराज प्रिंटर्स अँड बाइंडर्स

सर्व्हे नं. १०/१, घुले इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नांदेड गाव रोड, ता. हवेली,
पुणे - ४११ ०४१.
मो. : ९८५००४६५१७/९४०४२३३०४१

पुस्तक मिळण्याचे ठिकाण

प्रगती बुक सेंटर : पुणे : Email : pbcpune@pragationline.com

- १५७, बुधवार पेठ, रतन टॉकिजसमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४८
- ६७६/ब, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४७
- १५२, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ८०८७८८१७९५

प्रगती बुक कॉर्नर : मुंबई : Email : pbcmbai@pragationline.com

- अपूर्वा बिल्डिंग, शाॅप नं. १, शारदाश्रम सोसायटी समोर, भवानी शंकर रोड, दादर (पश्चिम),
मुंबई २८. मो. (०२२) २४२२३५२६

प्रमुख वितरण केंद्रे

निराली प्रकाशन : पुणे

- ११९, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग, पुणे ४११ ००२. मो. (०२०) २४४५ २०४४
मो. ९६५७७०३१४५ फॅक्स : (०२०) २४४५. Email : niralilocal@pragationline.com

निराली प्रकाशन : धायरी (पुणे)

- सर्व्हे नं. २८/२७ धायरी-कात्रज रोड, पारी कंपनीजवळ, पुणे ४११ ०४१.
मो. (०२०) २४६९ ०२०४ मो. ९६५७७०३१४३ Email : bookorder@pragationline.com

मुंबई

- ३८५, एस.व्ही.पी. मार्ग, रसधारा को. ऑप. हाउसिंग सोसायटी लि., गिरगाव, मुंबई ४०० ००४.
मो. (०२२) २३८५ ६३३९/२३८६ ९९७६ फॅक्स : (०२२) २३८६ ९९७६.
मो. ९३२०१२९५८७ Email : niralimumbai@pragationline.com

वितरक शाखा

निराली प्रकाशन :

- ३४, व्ही. व्ही. गोलानी मार्केट, नवी पेठ, जळगाव ४२५ ००१. मो. (०२५७) २२२ ०३९५.
मो. ९४२३४९१८६० Email : niralijalgaon@pragationline.com
- न्यू महाद्वार रोड, केदार लिंग प्लाझा, पहिला मजला, आय. डी. बी. आय. बँकिसमोर,
कोल्हापूर ४१६ ०१२. मो. ९८५० ०४६ १५५ Email : niralikolhapur@pragationline.com
- लोकरल कमर्शियल कॉम्प्लेक्स, दुकान नं. ३, सीताबर्ही, नागपूर ४४० ०१२.
मो. (०७१२) २५४७ १२९. Email : niralinagpur@pragationline.com

Note : Every possible effort has been made to avoid errors or omissions in this book. In spite this, errors may have crept in. Any type of error or mistake so noted, and shall be brought to our notice, shall be taken care of in the next edition. It is notified that neither the publisher, nor the author or book seller shall be responsible for any damage or loss of action to any one of any kind, in any manner, therefrom. The reader must cross check all the facts and contents with original Government notification or publications.

SHOT ON MI A2
MI DUAL CAMERA

वितरक शाखा : बंगलुरु, हैदराबाद, चेन्नई

• www.pragationline.com

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ,
सोलापूरच्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित

सेमिस्टर-४: पेपर-६

बी. ए. भाग-२

पर्यावरण भूगोल

डॉ. बी. बी. राऊत

डॉ. एस. एस. मस्के

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर, विद्यापीठ सोलापूर यांच्या जून 2020 पासून
बदललेल्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित!

पर्यावरण भूगोल

Environmental Geography

सेमिस्टर - 4 : पेपर - 6

• **बी.ए. भाग-2** •

CBCS Pattern

॥ लेखक ॥

डॉ. बी. बी. राऊत

एम.ए., बी.एड., एम.फिल, पीएच.डी.,
सेट-नेट, जे.आर.एफ. (भूगोल),
एम.ए. (इतिहास, विषय संप्रेषण),
जी.डी.सी.अँड ए., सहायोगी प्राध्यापक

भूगोल विभाग, बसुंधरा कला महाविद्यालय, सोलापूर

डॉ. एस.एस. मस्के

एम.ए., बी.एड., पीएच.डी., सेट (भूगोल)
एम.ए. (अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, विषय संप्रेषण)
सहायोगी प्राध्यापक, भूगोल विभाग
संगमेश्वर कॉलेज, सोलापूर

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

एम.ए., बी.एड., एम.फिल, पीएच.डी., नेट
साहाय्यक प्राध्यापक, भूगोल विभाग
माऊली महाविद्यालय, वडाला,
ता. उ. सोलापूर, सोलापूर

किंमत : ₹ 65.00

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

N1361

पर्यावरण भूगोल

ISBN 978-93-5451-018-2

प्रथम आवृत्ती : फेब्रुवारी 2021

© : लेखक

प्रकाशक

(Poly Plate)

मुद्रक

निराली प्रकाशन

योगिराज प्रिंटर्स अँड बाइंडर्स

अभ्युदय प्रगती, १३१२, शिवाजीनगर,
जंगली महाराज रोड, पुणे ४११ ००५.

☎ (०२०) २५५१ २३३६/३७/३९

फॅक्स : (०२०) २५५१ १३७९.

Email : niralipune@pragationline.com

सर्व्हे नं. १०/१, घुले इंडस्ट्रियल इस्टेट,

नांदेड गाव रोड, ता. हवेली,

पुणे - ४११ ०४१.

मो. : ९८५००४६५१७/९४०४२३३०४१

पुस्तक मिळण्याचे ठिकाण

प्रगती बुक सेंटर : पुणे : Email : pbcipune@pragationline.com

- १५७, बुधवार पेठ, रतन टॉकिसमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४८
- ६७६/ब, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४७
- १५२, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिराशेजारी, पुणे २. ☎ ८०८७८८१७९५

प्रमुख वितरण केंद्रे

निराली प्रकाशन : पुणे

- ११९, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग, पुणे ४११ ००२. ☎ (०२०) २४४५ २०४४
मो. ९६५७७०३१४५ Email : niralilocal@pragationline.com

निराली प्रकाशन :

धायरी (पुणे)

- सर्व्हे नं. २८/२७ धायरी-कात्रज रोड, पारी कंपनीजवळ, पुणे ४११ ०४१.
☎ (०२०) २४६९ ०२०४ मो. ९६५७७०३१४३ Email : bookorder@pragationline.com

मुंबई

- ३८५, एस.व्ही.पी. मार्ग, रसधारा को. ऑप. हाउसिंग सोसायटी लि., गिरगाव, मुंबई ४०० ००४.
☎ (०२२) २३८५ ६३३९/२३८६ ९९७६ फॅक्स : (०२२) २३८६ ९९७६.
मो. ९३२०१२९५८७ Email : niralimumbai@pragationline.com

वितरक शाखा

निराली प्रकाशन :

- ३४, व्ही. व्ही. गोलानी मार्केट, नवी पेठ, जळगाव ४२५ ००१. ☎ (०२५७) २२२ ०३९५.
मो. ९४२३४९१८६० Email : niralijalgaon@pragationline.com
- न्यू महाद्वार रोड, केदार लिंग प्लाझा, पहिला मजला, आय. डी. बी. आय. बँकसमोर,
कोल्हापूर ४१६ ०१२. मो. ९८५० ०४६ १५५ Email : niralikolhapur@pragationline.com
- लोकरत्न कमर्शियल कॉम्प्लेक्स, दुकान नं. ३, सीताबर्डी, नागपूर ४४० ०१२.
☎ (०७१२) २५४७ १२९. Email : niralinagpur@pragationline.com

Note : Every possible effort has been made to avoid errors or omissions in this book. In spite this, errors may have crept in. Any type of error or mistake so noted, and shall be brought to our notice, shall be taken care of in the next edition. It is notified that neither the publisher, nor the author or book seller shall be responsible for any damage or loss of action to any one of any kind, in any manner, therefrom. The reader must cross check all the facts and contents with original Government notification or publications.

इतर शाखा : बंगलुरु, हैदराबाद, चेन्नई

• www.pragationline.com

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ,
सोलापूरच्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित

सेमिस्टर-४: पेपर-५

बी. ए. भाग-२

आर्थिक भूगोल

डॉ. एस. एस. मस्के डॉ. बी. बी. राऊत

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

यू.जी.सी.च्या पॅटर्ननुसार ...
पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठाच्या बी.ए. भाग -2, सेमिस्टर - 4
च्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित व महाराष्ट्रातील विविध विद्यापीठांच्या
विद्यार्थ्यांसाठी, सेट-नेट तसेच विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी उपयुक्त !

Specimen Copy For
Review & Recommendation

आर्थिक भूगोल

(Economic Geography)

• बी.ए. भाग 2 •

सेमिस्टर-4 * पेपर - 5

CBCS Pattern

» लेखक «

डॉ. एस. एस. मस्के

एम.ए., बी.एड., पीएच.डी. सेट (भूगोल)
एम.ए. (अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, विषय संप्रेषण)
प्राध्यापक, भूगोल विभाग
संगमेश्वर कॉलेज, सोलापूर

डॉ. बी. बी. राऊत

एम.ए., बी.एड., एम. फिल, पीएच.डी. सेट-
नेट, जे.आर.एफ. (भूगोल), एम.ए. (इतिहास,
विषय संप्रेषण), जी.डी. सी. अँड ए.,
सहयोगी प्राध्यापक भूगोल विभाग
वसुंधरा कला महाविद्यालय, सोलापूर

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

एम.ए. बी.एड., एम.फिल, पीएच.डी., नेट
सहयोगी प्राध्यापक, भूगोल विभाग
माऊली महाविद्यालय, वडाळा,
ता. उ. सोलापूर, सोलापूर

किंमत : ₹ 90.00

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

N1362

आर्थिक भूगोल

ISBN- 978-93-5451-001-4

प्रथम आवृत्ती : एप्रिल २०२१

© : डॉ. एस.एस. मस्के, डॉ. बी.बी. राऊत, डॉ.डी.एस.हरवालकर
(Poly Plates)

निराली प्रकाशन

अभ्युदय प्रगती, १३१२, शिवाजीनगर,
जंगली महाराज रोड, पुणे ४११ ००५.
फोन : (०२०) २५५१ २३३६/३७/३९
फॅक्स : (०२०) २५५१ १३७९.
Email : niralipune@pragationline.com

योगिराज प्रिंटर्स अँड बाइंडर्स

सर्व्हे नं. १०/१, घुले इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नांदेड गाव रोड, ता. हवेली,
पुणे - ४११ ०४१.
मो. : ९८५००४६५१७/९४०४२३३०४१

पुस्तक गिळण्याचे ठिकाण

प्रगती बुक सेंटर : पुणे : Email : pbcipune@pragationline.com

- १५७, बुधवार पेठ, रतन टॉकिजसमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४८
- ६७६/ब, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४७
- १५२, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिराशेजारी, पुणे २. ☎ ८०८७८८१७९५

प्रमुख वितरण केंद्रे

निराली प्रकाशन : पुणे

- ११९, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग, पुणे ४११ ००२. ☎ (०२०) २४४५ २०४४
मो. ९६५७७०३१४५ Email : niralilocal@pragationline.com

निराली प्रकाशन : धायरी (पुणे)

- सर्व्हे नं. २८/२७ धायरी-कात्रज रोड, पारी कंपनीजवळ, पुणे ४११ ०४१.
☎ (०२०) २४६९ ०२०४ मो. ९६५७७०३१४३ Email : bookorder@pragationline.com

वितरक शाखा

निराली प्रकाशन :

- ३४, व्ही. व्ही. गोलानी मार्केट, नवी पेठ, जळगाव ४२५ ००१. ☎ (०२५७) २२२ ०३९५
मो. ९४२३४९१८६० Email : jalgaon@niralibooks.com
- न्यू महाद्वार रोड, केदार लिंग प्लाझा, पहिला मजला, आय. डी. बी. आय. बँकेसमोर,
कोल्हापूर ४१६ ०१२. मो. ९८५० ०४६ १५५ Email : kolhapur@niralibooks.com
- लोकरत्न कमर्शियल कॉम्प्लेक्स, दुकान नं. ३, सीताबर्डी, नागपूर ४४० ०१२.
☎ (०७१२) २५४७ १२९. Email : nagpur@niralibooks.com

Note : Every possible effort has been made to avoid errors or omissions in this book. In spite this, error may have crept in. Any type of error or mistake so noted, and shall be brought to our notice, shall be taken care of in the next edition. It is notified that neither the publisher, nor the author or book seller shall be responsible for any damage or loss of action to any one of any kind, in any manner, therefrom. The reader must cross check all the facts and contents with original Government notification or publications.

इतर शाखा : दिल्ली, बंगलुरु, हैदराबाद, चेन्नई

• www.marketing@pragationline.com • www.pragationline.com

GENERAL AGRICULTURE GEOGRAPHY

• Editor •

Dr. Shivaji Maske

General Agriculture Geography

Editor

Dr. Shivaji Maske

Associate Professor

Department of Geography

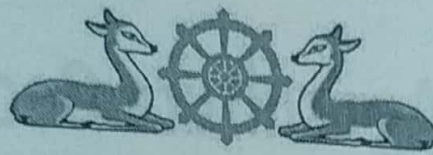
Sangameshwar College, Solapur

Lumbini Publications, Solapur

General Agriculture Geography

Editor
Dr. Shivaji Maske

: Publisher

Sau. Pallavi Sanghaprakash Dudde
Lumbini Publications, Solapur

C 11, Jai-Jui Nagar, New RTO,
Vijapur Road, Solapur - 413004

Mob : 9766997174

Email : smdudde@gmail.com

© All Authors

First Edition : 2020

July

ISBN NO : 978-81-945027-1-5

Printing : Think Tank Media, Solapur

Rs. 100/-

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ,
सोलापूरच्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित

सेमिस्टर-४: IDS-2

बी. ए. भाग-२

भारतातील पर्यटन

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

डॉ. एस. एस. मस्के

डॉ. बी. बी. राऊत

NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

यू.जी.सी.च्या पॅटर्ननुसार ...
पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठाच्या बी.ए. भाग -2, सेमिस्टर - 4
च्या नवीन अभ्यासक्रमावर आधारित व महाराष्ट्रातील विविध विद्यापीठांच्या
विद्यार्थ्यांसाठी, सेट-नेट तसेच विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी उपयुक्त !

भारतातील पर्यटन

(Tourism in India)

• बी.ए. भाग 2 •

सेमिस्टर-4 * पर्यटन भूगोल पेपर आय.डी.एस.(2)

CBCS Pattern

॥ लेखक ॥

डॉ. डी. एस. हरवाळकर

एम.ए. बी.एड., एम.फिल., पीएच.डी., नेट
सहयोगी प्राध्यापक, भूगोल विभाग
माऊली महाविद्यालय, वडाळा,
ता. उ. सोलापूर, सोलापूर

डॉ. एस. एस. मस्के

एम.ए., बी.एड., पीएच.डी., सेट (भूगोल),
एम.ए. (अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, विषय संप्रेषण)
प्राध्यापक, भूगोल विभाग
संगमेश्वर कॉलेज, सोलापूर

डॉ. वी. बी. राऊत

एम.ए., बी.एड., एम. फिल., पीएच.डी., सेट-
नेट, जे.आर.एफ. (भूगोल), एम.ए. (इतिहास,
विषय संप्रेषण), जी.डी. सी. अँड ए.,
सहयोगी प्राध्यापक भूगोल विभाग
वसुंधरा कला महाविद्यालय, सोलापूर

किंमत : ₹ 75.00

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

N1363

भारतातील पर्यटन

प्रथम आवृत्ती : जून २०२१

© : डॉ.डी.एस.हरवाळकर, डॉ. एस.एस. मस्के, डॉ. बी.बी. राऊत
(Poly Plates)

प्रकाशक

निराली प्रकाशन
अभ्युदय प्रगती, १३१२, शिवाजीनगर,
जंगली महाराज रोड, पुणे ४११ ००५.
फोन : (०२०) २५५१ २३३६/३७/३९
फॅक्स : (०२०) २५५१ १३७९.
Email : niralipune@pragationline.com

योगिराज प्रिंटर अँड बाइंडर्स

सर्व्हे नं. १०/१, घुले इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नांदेड गाव रोड, ता. हवेली,
पुणे - ४११ ०४१.
मो. : ९८५००४६५१७/९४०४२३३०४१

पुस्तक मिळण्याचे ठिकाण

प्रगती बुक सेंटर : पुणे : Email : pbcpcune@pragationline.com

- १५७, बुधवार पेठ, रतन टॉकिजसमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४८
- ६७६/ब, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिरासमोर, पुणे २. मो. ९६५७७०३१४७
- १५२, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिराशेजारी, पुणे २. ☎ ८०८७८८१७९५

प्रमुख वितरण केंद्रे

निराली प्रकाशन : पुणे

- ११९, बुधवार पेठ, जोगेश्वरी मंदिर मार्ग, पुणे ४११ ००२. ☎ (०२०) २४४५ २०४४
मो. ९६५७७०३१४५ Email : niralilocal@pragationline.com

निराली प्रकाशन : धायरी (पुणे)

- सर्व्हे नं. २८/२७ धायरी-कात्रज रोड, पारी कंपनीजवळ, पुणे ४११ ०४१.
☎ (०२०) २४६९ ०२०४ मो. ९६५७७०३१४३ Email : bookorder@pragationline.com

वितरक शाखा

निराली प्रकाशन :

- ३४, व्ही. व्ही. गोलानी मार्केट, नवी पेठ, जळगाव ४२५ ००१. ☎ (०२५७) २२२ ०३९५.
मो. ९४२३४९१८६० Email : jalgaon@niralibooks.com
- न्यू महाद्वार रोड, केदार लिंग प्लाझा, पहिला मजला, आय. डी. बी. आय. बँकेसमोर,
कोल्हापूर ४१६ ०१२. मो. ९८५० ०४६ १५५ Email : kolhapur@niralibooks.com
- लोकरत्न कमर्शियल कॉम्प्लेक्स, दुकान नं. ३, सीताबर्डी, नागपूर ४४० ०१२.
☎ (०७१२) २५४७ १२९. Email : nagpur@niralibooks.com

Note : Every possible effort has been made to avoid errors or omissions in this book. In spite this, errors may have crept in. Any type of error or mistake so noted, and shall be brought to our notice, shall be taken care of in the next edition. It is notified that neither the publisher, nor the author or book seller shall be responsible for any damage or loss of action to any one of any kind, in any manner, therefrom. The reader must cross check all the facts and contents with original Government notification or publications.

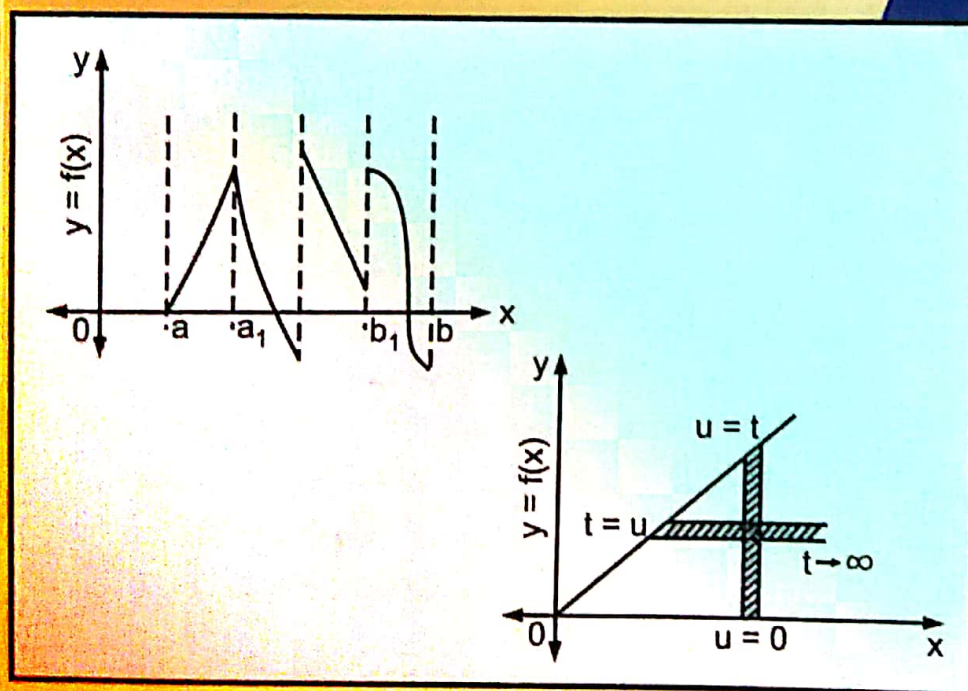
इतर शाखा : दिल्ली, बंगळूरु, हैदराबाद, चेन्नई

• www.marketing@pragationline.com • www.pragationline.com

ACCORDING TO NEW REVISED SYLLABUS (C.B.C.S. PATTERN)
OF SOLAPUR UNIVERSITY, SOLAPUR

Laplace Transform

MATHEMATICS PAPER-VI
B. Sc. PART-II : SEMESTER-III

Prof. S. J. ALANDKAR

Prof. A. S. DHONE

Prof. N. I. DHANSHETTI

Prof. R. D. MAHIMKAR

 NIRALI
PRAKASHAN
ADVANCEMENT OF KNOWLEDGE

लेखक परिचय

- नाम : प्रो. डॉ. संघप्रकाश मारुती दुहे
जन्म : २४ अक्टूबर, १९७१
शिक्षा : एम.ए. सेट (हिन्दी), पीएच.डी.
लेखन : समाचार पत्रों में लेखन, विविध पत्र-पत्रिका में शोधपूर्ण-आलेख प्रकाशित, प्रसिद्ध सोलापुर आकाशवाणी पर विविध विषयों पर भाषण
विशेष : परिवर्तनवादी आंदोलन, बौद्ध धम्म प्रचार-प्रसार में योगदान, बाबासाहेब डॉ. आंबेडकर जीवन और कार्य पर समय-समय पर विशेष लेख प्रकाशित, धम्म-सम्मेलनों, संगोष्ठियों में सक्रिय भागीदारी
सचिव : (१) बहुजन हिताय-बहुजन सुखाय विषयना संशोधन न्यास, सोलापुर
(२) आखिल भारतीय बौद्ध साहित्य परिषद, सोलापुर
सदस्य : (१) सोलापुर विश्वविद्यालय हिन्दी अध्यापक परिषद, सोलापुर
(२) हिन्दी विकास मंच, सोलापुर
(३) बहुजन हिताय संघ, सोलापुर
(४) सम्यक विचार मंच, सोलापुर
पुरस्कार : (१) अखिल भारतीय समता परिषद, सोलापुर द्वारा आदर्श प्राध्यापक पुरस्कार, २०१३
(२) पंचशील क्रिडा मंडळ मोहोळ द्वारा, पंचशील स्तन पुरस्कार, २०१५
सम्प्रति : संगमेश्वर महाविद्यालय हिन्दी विभाग प्रमुख, सोलापुर, जिला सोलापुर (महाराष्ट्र)
निवास : सी-११, जाई जुई नगर, न्यू आरटीओ रोड, सोलापुर-४१३००४.
मो. : ०९७६६९९७९७४

www.lumbinipublication.com

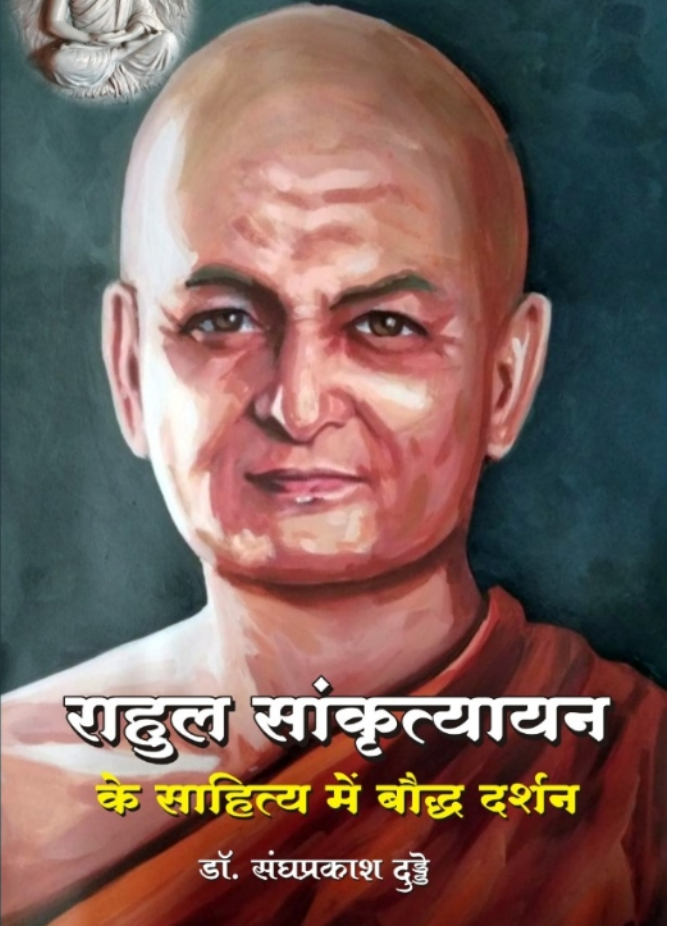
PRICE : 300/-

Lumbini Publication,
Solapur

राहुल सांकृत्यायन के साहित्य में बौद्ध दर्शन

डॉ. संघप्रकाश दुहे

राहुल सांकृत्यायन के साहित्य में बौद्ध दर्शन

डॉ. संघप्रकाश दुहे